

บทที่ 14

ทายาทผู้มีสิทธิในกองมรดกและสถานะ

บทนำ

ลำดับต่อไปที่ผู้ศึกษารายวิชามรดกอิสลามต้องรู้ เข้าใจและจำคือ จำนวนทายาทชาวฟิรดูที่ได้รับมรดกพร้อมสถานะต่างๆ ของพวกเขา ซึ่งนักวิชาการอิสลามถือว่า สถานะต่างๆ ของชาวฟิรดูเป็นหัวใจของวิชานี้ เนื่องจากแต่ละประเด็นปัญหาจะถูกหรือผิดก็ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดส่วนที่จะได้รับของชาวฟิรดูแต่ละคนซึ่งความแตกต่างของส่วนที่ได้รับนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในแต่ละสถานะจึงจำเป็นต้องรู้ เข้าใจและจำ ถ้าผู้จัดการมรดกได้กำหนดส่วนที่ได้รับของทายาทแต่ละคนผิดไปจะส่งผลให้ประเด็นปัญหานั้นผิดไปด้วย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการพิจารณาผู้มีสิทธิในกองมรดกแบบฟิรดูให้ครบเสียก่อน ถัดไปก็พิจารณาถึงผู้มีสิทธิในกองมรดกทางตะเศิบ (التعصيب مع الغير)

ความหมายของสถานะผู้มีสิทธิในกองมรดก

ผู้มีสิทธิในกองมรดกในกองมรดกในที่นี้หมายถึง สถานะของผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูตามเงื่อนไขต่างๆ ที่อัลลอฮ์กำหนดไว้ซึ่งผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูตามเงื่อนไขต่างๆ ที่อัลลอฮ์กำหนดไว้ นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูอย่างเดี่ยวได้แก่ สามี ภรรยา มารดา ย่า/ยาย พี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดา
2. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูในบางกรณีและอาชอบะฮ์ในกรณีอื่นได้แก่ บุตรสาว หลานสาวพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่/น้องสาวร่วมบิดา
3. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูในบางกรณี อาชอบะฮ์ในบางกรณีและในบางกรณีได้รับฟิรดูและอาชอบะฮ์พร้อมกันได้แก่ บิดาและปู่

ความสำคัญของการศึกษาสถานะทั้ง 40 ของชาวฟิรดู

การศึกษาสถานะทั้ง 40 ของชาวฟิรดูหรือผู้มีสิทธิในกองมรดกแบบฟิรดู ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในวิชาการแบ่งมรดกอิสลาม ชาวฟิรดูดังกล่าวมีทั้งหมด 11 คนด้วยกัน บางคนมี 2 สถานะ บางคนมี 3 สถานะ และอีกบางคนมี 4 จนถึง 7 สถานะตามลำดับโดยยึดเงื่อนไขที่อัลลอฮ์ระบุไว้แล้วในอัลกุรอาน เมื่อรวมสถานะ

ต่างๆ ของชาวฟิรดูแล้วจะได้ทั้งหมด 40 สถานะจึงเป็นที่รู้จักกันระหว่างบรรดานักวิชาการอิสลามว่า สถานะ ทั้ง 40 ของชาวฟิรดู

การเรียนรู้เงื่อนไขต่างๆ ของชาวฟิรดูถือว่า เป็นการเรียนรู้บทบัญญัติที่อัลลอฮ์ I ได้ตรัสไว้ในอัลกุ รานเพื่อให้สามารถวิเคราะห์และพิจารณาสถานะของทายาทแต่ละคนในแต่ละกรณี เมื่อผู้เรียนสามารถ วิเคราะห์และพิจารณาได้ถูกต้องก็ถือว่า เขาสามารถปฏิบัติตามขอบเขตที่พระองค์กำหนดไว้และจะได้รับผล บุญอันมากมายซึ่งการปฏิบัติตามบทบัญญัติที่อัลลอฮ์ I สำหรับมุสลิมนั้นเป็นเรื่องที่ใหญ่หลวงเนื่องจาก พระองค์ได้สัญญาว่า ท่านใดสามารถปฏิบัติตามขอบเขตที่พระองค์ได้กำหนดไว้นั้นเขาจะได้เข้าสวนสวรรค์ส่วน ท่านใดที่ละเมิดขอบเขตที่พระองค์ได้กำหนดไว้นั้นเขาจะเข้านรก

ผู้มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูและสถานะต่างๆ

ผู้มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูทั้งเพศชายและเพศหญิงนั้นมี 11 คน แต่ละคนมีสถานะที่แตกต่างกัน ออกไปตามเงื่อนไข ต่อไปนี้ผู้เขียนจะอธิบายสถานะของผู้มีสิทธิแต่ละคนโดยใช้ตารางที่แยกรายการต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ในเรื่องนี้ผู้เขียนได้ยัดจากหนังสืออัลนัฟหะฮ์ อัลหะชะนียะฮ์ อาลา อัลตุหะฮ์ อัลสะนียะฮ์ ฟิ อิลม อัลฟะรออิด (มุหฺลีน บิน อาลี, 1354: 25-46; อับู หะกีม อัลตุลลอฮ์ บิน อิบรอฮีม, 1415: 62-63)

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
1. ลูกสาว	(1) 1/2	คนเดียว ไม่มีบุตรชาย	1
	(2) 2/3	2 คนขึ้นไป ไม่มีบุตรชาย	2
	(3) ع (عصبة/ อาชอบะฮ์บิลฆอยร)	อยู่ร่วมกับมุฮ์ซซิบ (ผู้ที่ทำให้ลูกสาวกลายเป็นอาชอบะฮ์) คือ ลูกชาย	3

หมายเหตุ :

- ع, ب หมายถึง ได้รับอาชอบะฮ์ (ส่วนที่เหลือจากชาวฟิรดู)
- การรับมรดกของลูกสาวมีปรากฏในอัลกุรอ่านที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในสุเราะฮ์อัลนีสอาพร้อมเงื่อนไข ต่างๆ แต่มีบางท่านอัลลอฮ์มิได้พูดถึงในอัลกุรอ่านแต่การรับมรดกของเขานั้นได้ปรากฏใน หะดีษของท่านนบี ρ คือย่า ยายและปู่ซึ่งผู้เขียนจะยกหลักฐานที่เกี่ยวข้องเมื่อพูดถึงบุคคลดังกล่าว

ตัวอย่าง

- ผู้ตายทิ้งลูกสาวหนึ่งคนและลูก มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งลูกสาวสองคนและผู้ป่่อยทาส มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท

3. ผู้ตายทิ้งลูกสาวสองคนและลูกชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
4. ผู้ตายทิ้งลูกสาวสองคนและลูกชายสองคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 6 ล้านบาท
5. ผู้ตายทิ้งลูกสาวหนึ่งคนและลูกชายสามคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 7 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
2. หลานสาว	(1) 1/2	คนเดียว ไม่มีลูกสาว	4
	(2) 2/3	2 คนขึ้นไป ไม่มีลูกสาว	5
	(3) ع (อาซอบะฮฺ บิลฆอยร)	อยู่ร่วมกับมูฮัมมัดซิบ คือ หลานชาย	6
	(4) 1/6	มีลูกสาว 1 คนและเมื่อไม่มีหลานชาย ถ้ามีหลานชายอยู่ด้วยหลานสาวจะรับส่วนที่เหลือพร้อมหลานชายถึงแม้ว่าจะมีลูกสาวอยู่ด้วย	7
	(5) م (محبوب/มัทญุบ/ถูกกันสิทธิ์)	มีลูกสาว 2 คนขึ้นไป ถ้ามีหลานชายอยู่ด้วยหลานสาวจะรับส่วนที่เหลือพร้อมหลานชายถึงแม้ว่าจะมีลูกสาวสองคนก็ตาม	8
	(6) م (มัทญุบ)	มีลูกชาย	9

หมายเหตุ :

1. م (محبوب/มัทญุบ/ถูกกันสิทธิ์) หมายถึง ไม่ได้รับมรดกเลย

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทิ้งหลานสาวหนึ่งคนและลูกชายสองคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท
2. ผู้ตายทิ้งหลานสาวสองคนและลูกชาย มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
3. ผู้ตายทิ้งหลานสาวหนึ่งคนและหลานชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
4. ผู้ตายทิ้งลูกสาวหนึ่งคน หลานสาวหนึ่งคน และพี่ชายร่วมบิดาเดียวกันหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 6 ล้านบาท
5. ผู้ตายทิ้งลูกสาวหนึ่งคน หลานสาวหนึ่งคน และหลานชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 6 ล้านบาท
6. ผู้ตายทิ้งหลานสาวหนึ่งคนและลูกสาวสองคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท
7. ผู้ตายทิ้งหลานสาวหนึ่งคน หลานชายหนึ่งคน และลูกสาวสองคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 9 ล้านบาท
8. ผู้ตายทิ้งหลานสาวหนึ่งคนและลูกชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
3. พี่/น้องสาว ร่วมบิดา มารดา เดียวกัน	(1) 1/2	มีคนเดียว	10
	(2) 2/3	มีหลายคน	11
	(3) ๕ (อาชอบะฮฺ บิลฆอยร)	มีมุอ์ซซิบ คือ พี่น้องชายซึ่งเพศชายนับว่าเหมือน เพศหญิงสองคน (หมายถึงว่า เพศชายได้สองส่วน และเพศหญิงได้หนึ่งส่วน)	12
	(4) ๕ (อาชอบะฮฺ มะอ์ลฆอยร)	เมื่อพี่น้องสาวอยู่กับลูกสาวหรือหลานสาว (เหมือนกับว่า) พี่น้องสาวจะได้รับ 1/2 เมื่ออยู่กับ ลูกสาวคนเดียวและได้รับ 1/3 เมื่ออยู่กับลูกสาวสอง คนขึ้นไป	13
	(5) ๓ (มัทญุบ)	มีพี่หรืออัครชาย (ลูกชาย หลานชาย พ่อ ปู่)	14

ตัวอย่าง

- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวหนึ่งคนและลูก มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวสองคนและผู้ปล่อยทาสน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่สาวหนึ่งคนและพี่ชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวและลูกสาวหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวและลูกสาวสองคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวและลูกชายหนึ่งคน มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวและบิดา มีทรัพย์สิน (หลังจากจัดการศพ) 2 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
4. พี่/น้องสาว ร่วมบิดา	(1) 1/2	มีคนเดียวและไม่มีพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดา เดียวกัน	15
	(2) 2/3	มีหลายคนและไม่มีพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดา เดียวกัน	16
	(3) ๕ (อาชอบะฮฺ บิลฆอยร)	มีมุอ์ซซิบ คือ พี่/น้องชายร่วมบิดา	17

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
	(4) ๕ (อาชอบะฮฺ มะอัลฆอยร)	กลายเป็นอาชอบะฮฺเมื่อมีมุอ์ซิบ คือ ลูกสาว หรือ หลานสาว	18
	(5) ๓ (มัทญุบ)	มีพี่หรืออ้อชลาชาย (ลูกชาย หลานชาย พ่อ ปู่) และเมื่อมีพี่/น้องสาว 1 คนที่กลายเป็น อาชอบะฮฺเนื่องจากมีลูกสาว	19
	(6) 1/6	เมื่อมีพี่/น้องสาว 1 คน トラบไตไม่มีพี่/น้องชายร่วมบิดา ถ้ามีพี่/น้องชายร่วมบิดา พี่/น้องสาวร่วมบิดา จะได้รับมรดกในรูปอาชอบะฮฺและให้แบ่งตามสูตรของเพศชายและหญิงตำแหน่งเดียวกันเมื่ออยู่ด้วยกัน และเขาจะไม่ได้รับอะไรเลยถ้ากองมรดกหมดเสียก่อน	20
	(7) ๓ (มัทญุบ)	เมื่อมีพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกัน 2 คนขึ้นไป トラบไตไม่มีพี่/น้องชายร่วมบิดา ถ้ามีพี่/น้องชายร่วมบิดาพร้อมกันเขาเปลี่ยนเป็นอาชอบะฮฺ	21

ตัวอย่าง

- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคนและลูกชายของลุง มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาสองคนและลุง มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคนและพี่/น้องชายร่วมบิดาหนึ่งคน มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคนและลูกสาวหนึ่งคน มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคนและพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันและลูกสาวหนึ่งคน มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคน พี่/น้องชายร่วมบิดาหนึ่งคน พี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันหนึ่งคน และสามี มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคน พี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันหนึ่งคน และสามี มีทรัพย์สิน 7 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคน พี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันสองคน มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
- ผู้ตายทิ้งพี่/น้องสาวร่วมบิดาหนึ่งคน พี่/น้องชายร่วมบิดาหนึ่งคน และพี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันสองคน มีทรัพย์สิน 9 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
5. พี่/ น้องชาย/หญิง ร่วมมารดา	(1) 1/3	มี 2 คนขึ้นไปโดยแบ่งเหมือนกันระหว่างเพศชายและ เพศหญิง (เฉพาะพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดา)	22
	(2) 1/6	มีคนเดียว	23
	(3) ๓ (มัทญุบ)	เมื่อมีพี่ร่อหรืออัสลุชาย (ลูกชาย หลานชาย พ่อ ปู่) หรือพี่ร่อหญิง (ลูกสาว หลานสาว)	24

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทิ้งพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดา 2 คนและลูกชายน้ำ มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
2. ผู้ตายทิ้งพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดาหนึ่งคนและลูก มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
3. ผู้ตายทิ้งพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดาหนึ่งคนและลูกชาย มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
4. ผู้ตายทิ้งพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดาหนึ่งคน บิดาและลูกชาย มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
5. ผู้ตายทิ้งพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดา 2 คน บิดาและลูกชาย มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
6. มารดา	(1) 1/6	มีลูกหลานหรือพี่น้อง (ข้างใดก็ตาม) 2 คนขึ้นไป	25
	(2) 1/3	ไม่มีลูกหลานและไม่มีพี่น้อง 2 คนขึ้นไป และไม่มี บิดาและสามีหรือภรรยา	26
	(3) 1/3 ๖ (มารดารับ 1/3 จากส่วนที่เหลือหลังจากให้ สามีหรือภรรยา)	เฉพาะปัญหาที่มี บิดา มารดา สามี หรือ บิดา มารดา ภรรยาเท่านั้น	27

หมายเหตุ

1. ซุลูซ อัลบากีย (1/3 ๖) มี 2 เป็นปัญหาที่ท่านอุมร์ บิน อัลค็อฎฏอบ ๓ ได้จัดการมรดกให้แก่
มารดาผู้ตายด้วยซุลูซ อัลบากียหลังจากนั้นบรรดาเศาะฮาบะฮ์ก็ได้ปฏิบัติตามท่านจึงเรียก 2 ปัญหานี้ว่า อัลอุม
ริยะตัยน (الغمرتين) บางคนเรียกว่า ฮ็อรรอวัยน (المزوين) คือไฟสีขาวที่หน้าผากที่แสดงว่าเป็นเรื่องที่มีชื่อเสียง
บางคนเรียกว่า เฆาะริบะตัยน (الغريبتين) เนื่องจากเป็นปัญหาที่แปลกแยกจากปัญหาอื่นๆ 2 ปัญหาดังกล่าวคือ
กรณีมีผู้เสียชีวิตทั้ง

1.1 บิดา มารดา และสามี

1.2 บิดา มารดา และภรรยา

ปัญหาแรกคือ มีผู้ตายทั้งบิดา มารดา และสามี ส่วนที่ได้รับของสามีคือ 1/2 เนื่องจากไม่มีบุตร มารดา
ได้รับ ซุลูซ อัลบากียเนื่องจากอยู่ร่วมกับสามีและบิดา ส่วนบิดารับส่วนที่เหลือเนื่องจากไม่มีบุตร ส่วนแบ่งคือ 2

ไม่ใช่ 6 เนื่องจากไม่นับซุซ อับบาก็ยและอาซอบะฮฺ จึงเหลือแค่ตัวเลข 2 จึงเลือก 2 เป็นส่วนแบ่ง สามีนได้ 1 ส่วนจาก 2 ส่วน เหลืออีก 1 ส่วนนั้นเป็นสิทธิของมารดาและบิดาซึ่งไม่สามารถแบ่งได้ก็เลยเอาตัวปัญหาคือ ตัวเลข 3 มาคูณกับส่วนแบ่งเดิม ผลลัพธ์เท่ากับ 6 แล้วก็มาแบ่งใหม่โดยแบ่งให้แก่สามีน 3 เหลืออีก 3 มารดาที่ได้ซุซ อับบาก็ยรับ 1 จาก 3 ที่เหลือหลังจากให้แก่สามีน ส่วนที่เหลืออีก 2 ก็ให้แก่บิดา ในกรณีนี้ส่วนที่ได้รับจริงของมารดาคือ เท่ากับ $1/6$ ของกองมรดกทั้งหมด ดังตารางต่อไปนี้

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนแบ่ง (أصل المسألة)	แก้ไขส่วนแบ่ง (تصحیح المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด
		2	6 ($3 \times 2 = 6$)	6,000,000 บาท $6,000,000/6 = 1,000,000$
สามีน	(1) $1/2$	1	3	3,000,000
มารดา	(2) $1/3$ ب	} 1	1	1,000,000
บิดา	(3) ع (อาซอบะฮฺ)		2	2,000,000

ปัญหาที่สองคือ มีผู้ตายทั้งบิดา มารดา และภรรยา ส่วนที่ได้รับของภรรยาคือ $1/4$ เนื่องจากไม่มีบุตร มารดาได้รับ ซุซ อับบาก็ยเนื่องจากอยู่ร่วมกับ 4 ภรรยาและบิดา ส่วนบิดารับส่วนที่เหลือเนื่องจากไม่มีบุตร ส่วนแบ่งคือ 4 ไม่ใช่ 12 เนื่องจากไม่นับซุซ อับบาก็ยและอาซอบะฮฺ จึงเหลือแค่ตัวเลข 4 จึงเลือก 4 เป็นส่วนแบ่ง ภรรยาได้ 1 ส่วนจาก 3 ส่วน เหลืออีก 3 ส่วนก็ให้แก่มารดา 1 ส่วน จาก 3 ส่วน ส่วนที่เหลืออีก 2 ก็ให้แก่บิดา ในกรณีนี้ส่วนที่ได้รับจริงของมารดาคือ เท่ากับ $1/4$ ของกองมรดกทั้งหมด ดังตารางต่อไปนี้

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนแบ่ง (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด
		4	4,000,000 บาท $4,000,000/4 = 1,000,000$
ภรรยา	(1) $1/4$	1	1,000,000
มารดา	(2) $1/3$ ب	1	1,000,000
บิดา	(3) ع (อาซอบะฮฺ)	2	2,000,000

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทั้งมารดาและลูกสาวหนึ่งคน มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
2. ผู้ตายทั้งมารดาและพี่สาว 2 คน มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
3. ผู้ตายทั้งมารดาและลูก มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
4. ผู้ตายทั้งบิดา มารดา และสามี มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
5. ผู้ตายทั้งบิดา มารดา และภรรยา มีทรัพย์สิน 4 ล้านบาท
6. ผู้ตายทั้งบิดา มารดา และพี่สาว 2 คน มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
7. ผู้ตายทั้ง มารดา ภรรยา และพี่สาว 3 คน มีทรัพย์สิน 12 ล้านบาท
8. ผู้ตายทั้งบิดา มารดา และลูกสาว มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
7. ย่า, ยาย	(1) 1/6	ทุกรกรณี (ทั้งฝ่ายบิดา มารดา คนเดียวหรือหลายคน)	28
	(2) ๓ (มัทญบ)	มีแม่/มารดา แม่กั้นย่าและยาย พ่อกั้นย่าเท่านั้น	29

หมายเหตุ

1. การรับมรดกของย่าและยาย

การรับมรดกของย่าและยายไม่ปรากฏในอัลกุรอานหากแต่ปรากฏในหะดีษของท่านนบี ﷺ และการอิจมาอของบรรดาเศาะหาบะฮฺ Ψ

عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَرَثَتْ جَدَّةٌ سُدُسًا.
(ضعيف سنن ابن ماجه رقم 3645)

ความว่า ท่านอิบนุอับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า แท้จริงท่านนบี μ ได้จัดการมรดกให้แก่ย่าหนึ่งในหกของกองมรดก

(รายงานโดยอิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 3645)

ส่วนการอิจมาอของบรรดาเศาะหาบะฮฺ Ψ ก็ได้แก่เรื่องราวที่เกิดขึ้นสมัยท่านอะบูบักร τ และท่านอุมัร τ ที่บรรดาเศาะหาบะฮฺท่านอื่นๆ ก็เห็นด้วยและไม่มีการคัดค้าน

عَنْ قَبِيصَةَ بِنِ دُوَيْبٍ قَالَ: جَاءَتْ الْجَدَّةُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَسَأَلَتْهُ مِيرَاثَهَا، فَقَالَ: مَا لَكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ، وَمَا عَلِمْتُ لَكَ فِي سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا، فَارْجِعِي حَتَّى أَسْأَلَ النَّاسَ، فَسَأَلَ النَّاسَ، فَقَالَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ: حَضَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَاهَا السُّدُسَ، فَقَالَ: هَلْ مَعَكَ غَيْرُكَ؟ فَقَامَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مِثْلَ مَا قَالَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَأَقْبَدَهُ لَهَا أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: ثُمَّ جَاءَتْ الْجَدَّةُ الْأُخْرَى إِلَى عُمَرَ فَسَأَلَتْهُ مِيرَاثَهَا، فَقَالَ: مَا لَكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ، وَلَكِنْ هُوَ ذَلِكَ

السُّدُسُ، فَإِنْ اجْتَمَعْتُمَا فَهُوَ بَيْنَكُمَا، وَأَيُّكُمَا حَلَّتْ بِهِ فَهُوَ لَهَا. (رواه الترمذي رقم 2100، وأبو داود رقم 2894)

ความว่า ย่าท่านหนึ่งไปหาท่านอะบูบักร์ τ เพื่อถามเรื่องมรดกของเขา ท่านอะบูบักร์ τ ตอบว่าคุณไม่มีส่วนที่รับตามอัลกุรอานแต่อย่างใดเลย และฉันไม่เคยรู้จากท่านนบี ρ ว่าสำหรับย่าฉันนั้นมีสิทธิรับมรดก ท่านอะบูบักร์ τ กล่าวต่อว่า จงกลับไปก่อนแล้วฉันจะปรึกษากับคนอื่นๆ ในเรื่องนี้ ท่านก็เลยถามคนอื่น ท่านมุฮิเราะฮฺ บิน ซุบะฮฺ τ ตอบว่า ฉันได้อยู่กับท่านนบี ρ และท่านเคยให้สุตฺส ท่านอะบูบักร์ τ ถามว่าตอนนั้นมีคนอื่นอยู่ด้วยไหม ทันใดนั้นท่านมุฮัมมัด บิน มัสละมะฮฺ อัลอันซอรี τ ก็ยืนขึ้นและกล่าวเหมือนท่านมุฮิเราะฮฺ ท่านอะบูบักร์ τ ก็เลยปฏิบัติตามนั้น หลังจากนั้นมีย่าอีกท่านหนึ่งมาหาท่านอุมร์ τ เพื่อถามเรื่องมรดกของเขา ท่านอุมร์ τ ตอบว่า คุณไม่มีส่วนที่รับตามอัลกุรอานแต่อย่างใดเลยแต่ได้รับสุตฺส ถ้ามี 2 คนก็รับสุตฺสพร้อมกัน ถ้ามีคนเดียวก็รับสุตฺสเช่นกัน

(รายงานโดยอัลตฺรมีซีย์ หมายเลข 2100 อะบูดาอุดหมายเลข 2894)

จากหะดีษข้างต้นแสดงว่าการรับมรดกของย่า ยายไม่ได้ปรากฏในอัลกุรอานแต่ปรากฏใน หะดีษที่ ท่านนบี ρ เคยจัดการมรดกให้แก่ย่าหนึ่งในหกจากกองมรดกในขณะที่เดียวกันต้องไม่มีมารดาเนื่องจากเขา แทนที่ตำแหน่งมารดา กรณีนี้ทั้งมารดาและย่ายายทั้งสองจะถูกกันสิทธิโดยมารดา ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทั้งย่าและผู้ป่่อยทาส มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
2. ผู้ตายทั้งย่า ลุงและมารดา มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
3. ผู้ตายทั้งยาย ลุงและมารดา มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
4. ผู้ตายทั้งย่า และบิดา มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
5. ผู้ตายทั้งย่า ยายและลุง มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
6. ผู้ตายทั้งย่า ยายและบุตรสาว มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
8. ภรรยา	(1) 1/4	เมื่อสามีที่เสียชีวิตไม่มีลูกหลานชายหรือหญิง	30
	(2) 1/8	มีลูกหลานชายหรือหญิง	31

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทั้งภรรยาและลูกชายของพี่ชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน มีทรัพย์สิน 4 ล้านบาท

2. ผู้ตายทั้งภรรยาและลูกชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน มีทรัพย์สิน 8 ล้านบาท
3. ผู้ตายทั้งภรรยาสองคนและลูกชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน มีทรัพย์สิน 8 ล้านบาท
4. ผู้ตายทั้งภรรยาสามคนและหลานชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน มีทรัพย์สิน 8 ล้านบาท
5. ผู้ตายทั้งภรรยาสี่คนและลูกสาวร่วมบิดามารดาเดียวกัน มีทรัพย์สิน 8 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
9. สามี	(1) 1/2	เมื่อภรรยาที่เสียชีวิตไม่มีลูกหลานชายหรือหญิง	32
	(2) 1/4	มีลูกหลานชายหรือหญิง	33

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทั้งสามีและบิดา มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
2. ผู้ตายทั้งสามีและลูกชาย มีทรัพย์สิน 4 ล้านบาท
3. ผู้ตายทั้งสามีและบุตรสาว 2 คน มีทรัพย์สิน 12 ล้านบาท
4. ผู้ตายทั้งสามี หลานชายและหลานสาว 2 คน มีทรัพย์สิน 16 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
10. บิดา	(1) ϵ	เมื่อผู้ตายไม่มีลูกหลานชายหรือหญิง عدم الفرع	34
	(2) 1/6	มีลูกหลานชาย	35
	(3) $1/6 + \epsilon$	มีลูกหลานสาว	36

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทั้งบิดาและสามี มีทรัพย์สิน 2 ล้านบาท
2. ผู้ตายทั้งบิดาและลูกชาย มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
3. ผู้ตายทั้งบิดาและลูกสาว มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
4. ผู้ตายทั้งบิดาและลูกสาว 2 คน มีทรัพย์สิน 12 ล้านบาท
5. ผู้ตายทั้งบิดาและลูกสาวและลูกชาย มีทรัพย์สิน 4 ล้านบาท

บุคคล	สิทธิ์ที่ได้รับ	เงื่อนไข	ที่
11. ปู่	(1) ϵ	เมื่อผู้ตายไม่มีลูกหลานชายหรือหญิง عدم الفرع	37
	(2) 1/6	มีลูกหลานชาย	38

	(3) $1/6 + \epsilon$	มีลูกหลานสาว	39
	(4) μ (มัทญุบ)	มีบิดา	40

หมายเหตุ

1. การรับมรดกของปู่

อัลลอฮ์ **I** ไม่ได้พูดถึงเรื่องราวของปู่ในอัลกุรอานแต่ท่านนบี ได้พูดถึงในหะดีษที่ท่าน **p** เคยจัดการมรดกให้แก่ปู่หนึ่งในหกของกองมรดกและนักวิชาการอิสลามได้เทียบปู่เสมือนกับบิดาในกรณีที่ไม่มีบิดาดังหะดีษจากมะอิกิล บิน ยะซาร์ อัลมุชานีย์ **T** ที่ว่า

قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَدِّكَ أَنْ فِينَا بِالْسُّنْدِيسِ

ความว่า ท่านนบี **p** ได้จัดการมรดกให้แก่ปู่สมัยเราอยู่กับท่านจำนวนหนึ่งในหกของกองมรดก

(รายงานโดยอิบน์มาญะฮฺ หมายเลข 2723)

ตัวอย่าง

1. ผู้ตายทิ้งปู่และลูกชาย มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
2. ผู้ตายทิ้งปู่และลูกสาว มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
3. ผู้ตายทิ้งปู่และมารดา มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
4. ผู้ตายทิ้งปู่ บิดาและมารดา มีทรัพย์สิน 3 ล้านบาท
5. ผู้ตายทิ้งปู่ หลานชายและมารดา มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท
6. ผู้ตายทิ้งปู่ หลานสาว 2 คนและมารดา มีทรัพย์สิน 6 ล้านบาท

หมายเหตุ :

1. หากเราสังเกต เราจะทราบว่า สถานะทั้ง 40 นั้น รวบรวมบทฟิรดู อาซอบะฮฺ และฮาญิบ (การกั้นสิทธิ์) ไว้ในเรื่องเดียวกัน ดังนั้น หากใครจำ และเข้าใจสถานะทั้ง 40 นี้อย่างครบถ้วน เขาก็จะเข้าใจพื้นฐานวิชา มรดกอิสลาม ได้เกือบทั้งหมดทีเดียว

บทสรุป

เนื้อหาหลักของวิชามรดกอิสลามคือการเรียนรู้ เข้าใจและจำ 40 สถานะของชาวฟิรดู 11 คนซึ่งแต่ละคนจะได้รับส่วนแบ่งที่แตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ กล่าวคือ สถานะต่างๆ ของชาวฟิรดูจะมีการ

เปลี่ยนแปลงเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนไปเช่น บุตรสาวจะได้รับ $1/2$ ถ้ามีคนเดียวและไม่มีบุตรชาย ถ้ามี 2 คนขึ้นไป จะได้รับมรดกเท่ากับ $2/3$ และเขาจะได้ส่วนที่เหลือถ้ามีบุตรชาย กรณีที่มีบุตรชายพร้อมกับบุตรสาวทั้งสองคน นั้นจะได้ส่วนที่เหลือโดยแบ่งให้แก่บุตรชาย 2 ส่วนและบุตรสาว 1 ส่วน ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูอย่างเดียวได้แก่ สามิซึ่งมี 2 สถานะ ภรรยาที่มี 2 สถานะ มารดามี 3 สถานะ ย่า/ยายมี 2 สถานะ และพี่/น้องชาย/หญิงร่วมมารดามี 3 สถานะรวมทั้งหมดเป็น 12 สถานะ

2. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูในบางกรณีและอาชอบะฮฺในกรณีอื่นได้แก่ บุตรสาวซึ่งมี 3 สถานะ หลานสาวมี 6 สถานะ พี่/น้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกันมี 5 สถานะ พี่/น้องสาวร่วมบิดามี 7 สถานะรวมทั้งหมด เป็น 21 สถานะ

3. ผู้ที่มีสิทธิรับมรดกแบบฟิรดูในบางกรณี อาชอบะฮฺในบางกรณีและในบางกรณีได้รับฟิรดูและอาชอบะฮฺพร้อมกันได้แก่ บิดาซึ่งมี 3 สถานะ และปู่มี 4 สถานะรวมทั้งหมดเป็น 7 สถานะเมื่อรวมกันทั้ง 3 กลุ่มก็เป็น 40 สถานะ

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายความสำคัญของการศึกษาสถานะทั้ง 40 ของชาวฟิรดู
2. ชาวฟิรดูมีทั้งหมดกี่คน ใครบ้าง
3. ผู้มีสิทธิในกองมรดกในทางฟิรดูทุกตำแหน่งโดยพิจารณาถึงอัตราส่วนมีทั้งหมดกี่สภาพ
3. ع (อาชอบะฮฺ) หมายถึงอะไร
4. م (มัทญูบ) หมายถึงอะไร
5. ซุซุซ อัลบากีย (1/3 ب) คืออะไรและสำหรับใคร
6. ซุซุซ อัลบากียมีกี่ชื่อ อะไรบ้าง พร้อมบอกเหตุผลของแต่ละชื่อ
7. ซุซุซ อัลบากียมีกี่รูปแบบ อะไรบ้างพร้อมยกตัวอย่าง
8. ع, ب หมายถึง ได้รับอาชอบะฮฺ (ส่วนที่เหลือจากชาวฟิรดู) พร้อมยกตัวอย่าง
9. ชาวฟิรดูส่วนมากอัลลอฮฺได้พูดถึงในอัลกุรอานแต่มีบางท่านอัลลอฮฺไม่ได้พูดถึงได้แก่ใครบ้าง
10. ใครที่มีสถานะมากที่สุดและมีจำนวนกี่สถานะ
11. วิเคราะห์และสรุปการกำหนดสิทธิที่ได้รับโดยชาวฟิรดู

การกัณสิทธิ์ (الحجب)

บทนำ

การเข้าใจในเรื่องการกัณสิทธิ์หรือการกัณสิทธิ์ในกองมรดกนั้นเป็นส่วนสำคัญที่สุดในวิชาว่าด้วยการแบ่งมรดกในอิสลาม นักวิชาการกล่าวว่า ผู้ใดไม่เข้าใจเรื่องนี้จะหะรอมฟัตวาเกี่ยวกับเรื่องมรดกเนื่องจากทายาททั้ง 25 ระดับของผู้ตายไม่สามารถรับมรดกกันทุกระดับได้ในคราวเดียวกันเพราะถูกกัณสิทธิ์โดยบุตรชายและบิดา หรือระหว่างชาวอาซอบะฮ์กับชาวอาซอบะฮ์ด้วยกันใครก็กลัวว่าผู้ตายจะได้รับอาซอบะฮ์ส่วนชาวอาซอบะฮ์อื่นๆ จะถูกกัณสิทธิ์เช่น บุตรชายกัณสิทธิ์หลานชาย หรือกัณสิทธิ์พี่น้องชายร่วมบิดามารดา หรือบางกรณีชาวฟิรดูกัณสิทธิ์ชาวฟิรดูเช่น บุตรสาว 2 ระดับขึ้นไปกัณสิทธิ์หลานสาวและพี่น้องสาวร่วมบิดามารดา 2 ระดับขึ้นไปกัณสิทธิ์พี่น้องสาวร่วมมารดา

ความหมายของการกัณสิทธิ์

อัลญูรญานีย์ (1413 : 11) กล่าวว่า การกัณสิทธิ์ ศัพท์เดิมแปลว่า ห้าม ศัพท์เทคนิคของการกัณสิทธิ์หมายถึง การกัณสิทธิ์บุคคลหนึ่งจากกองมรดก ไม่ว่าจะเป็นการกัณสิทธิ์ทั้งหมด หรือเป็นการกัณสิทธิ์เพียงบางส่วนสาเหตุเพราะมีระดับหนึ่งกันไว้ ยาซีน อะหมัด อิบรอฮีม (1998: 220) ให้ความหมายของการกัณสิทธิ์ว่า การกัณสิทธิ์ทายาทของผู้ตายบางระดับไม่ให้รับมรดกของผู้ตายเลยหรือให้ได้รับมรดกน้อยลงเนื่องจากมีบุคคลอื่นอยู่ หรือการกัณสิทธิ์ผู้มืสิทธิ์ที่จะได้รับมรดกไม่ให้ได้รับมรดกเลย หรือกัณสิทธิ์ไม่ให้ได้รับส่วนแบ่งที่มากที่สุดจากกองมรดก

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกัณสิทธิ์จากกองมรดกนั้นเกิดขึ้นจากการมีทายาทที่ใกล้ชิดกับผู้ตาย กัณสิทธิ์ทายาทที่ไกลกว่าด้วยสองลักษณะคือ การกัณสิทธิ์ทั้งหมดและการกัณสิทธิ์บางส่วน

ความสำคัญของการกัณสิทธิ์

การศึกษาเกี่ยวกับการกัณสิทธิ์จากกองมรดกของทายาทบางระดับมีความสำคัญไม่แพ้กับการศึกษาสถานะของชาวฟิรดูเนื่องจากทายาทที่มีชีวิตจะไม่สามารถรับมรดกของผู้ตายได้ในทุกระดับเพราะทายาทที่ไกลกว่านั้นจะถูกกัณสิทธิ์โดยทายาทที่ใกล้กว่าดังที่ได้อธิบายข้างต้น ดังนั้น อิบรอฮีม บิน अबดุลเลาะฮ์ (1993: 93) ได้ระบุในหนังสือของเขาความว่า เป็นที่ต้องห้ามสำหรับท่านใดที่ไม่รู้เรื่องการกัณสิทธิ์มาให้คำชี้ขาดในการจัดการมรดก ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลที่ไม่รู้เรื่องนี้จะมีโอกาสผิดพลาดในการแบ่งมรดกให้แก่ทายาทที่ไม่มีสิทธิ์รับมรดกและในทางกลับกันเขาจะกัณสิทธิ์ผู้มืสิทธิ์รับมรดกอันทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรายวิชานี้

ประเภทของการกันสืบทิด

จากการศึกษาความหมายของการกันสืบทิดข้างต้นจะเห็นได้ว่าบรรดานักวิชาการอิสลามได้ให้คำนิยามของการกันสืบทิดที่ครอบคลุม 2 ประเภทคือ การกันสืบทิดแบบฮิรมาน (حَجْبُ حِرْمَانٍ) และการกันสืบทิดแบบนุกซอน (حَجْبُ نُكْضَانٍ) ต่อไปนี้ผู้เขียนจะอธิบายความหมายพร้อมยกตัวอย่างของการกันสืบทิดทั้ง 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1. ฮาญับฮิรมานคือ หมดสืบทิดในกองมรดกทั้งหมดเนื่องจากมีบุคคลอื่นที่มีสิทิดมากกว่า (อัลซุหัยลีย มุหัมมัด, 2001: 149) เช่น ลูกชายของลูกชาย ห้ามรับมรดกเพราะมีลูกชาย และปู่ ห้ามรับมรดกเพราะพ่อ ตัวอย่างเช่น

ผู้มีสิทิด	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 1,000 บาท $1,000/1=1,000$
ลูกชาย	ฮาซอบะฮุ	1	1,000
ลูกชายของลูกชาย	ฮาญับฮิรมาน (م)	-	-

มีผู้เสียชีวิตทั้งปู่กับบิดา

ผู้มีสิทิด	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 1,000 บาท $1,000/1=1,000$
ปู่	ฮาญับฮิรมาน(م)	-	1,000
บิดา	ฮาซอบะฮุ	1	-

มีผู้เสียชีวิตทั้งบุตรสาว 2 ระดับกับหลานสาว

ผู้มีสิทิด	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 1,000 บาท $1,000/1=1,000$
บุตรสาว 2 คน	2/3	2	1,000

หลานสาว	ฮาญับฮิรมาน (๘)	-	-
	เหลือ	1	

2. ฮาญับนุกซอนคือ ห้ามบางส่วนจากกองมรดก หมายถึงว่าทายาทที่ถูกกั้นสิทธิแบบนุกซอนจะได้รับน้อยลงเนื่องจากมีผู้ทายาทที่ใกล้ชิดกับผู้ตายมาเกินสิทธิ (อัลซุหัยลีย์ มุหัมมัด, 2001: 149) ทายาทที่ใกล้ชิดกับผู้ตายที่กรณีนี้ได้แก่บุตรชายหรือบุตรสาวหรือหลานชายหรือหลานสาว เช่น มารดาจะได้รับมรดก 1/6 แทน 1/3 เมื่อร่วมรับมรดกพร้อมกับลูกชายของผู้ตายดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ที่แสดงว่ามารดาได้รับหนึ่งในสามกรณีไม่มีบุตร

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 300 บาท $300/3=100$
มารดา	1/3	1	100
บิดา	อาซอบะฮะฮ์	2	200

ตัวอย่างที่ 2 ที่แสดงว่ามารดาได้รับหนึ่งในหกกรณีมีบุตร

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 600 บาท $600/6=100$
แม่	1/6	1	100
ลูกชาย	อาซอบะฮะฮ์	5	500

ตัวอย่างที่ 3 ที่แสดงว่าสามีได้รับหนึ่งในสองกรณีไม่มีบุตร

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 40,000 บาท $40,000 / 2 = 20,000$
สามี	1/2	1	20,000

ลูกพี่ลูกน้องฝ่ายบิดา	อาชอบะฮุ	2	20,000
-----------------------	----------	---	--------

ตัวอย่างที่ 4 ที่แสดงว่าสามีได้รับหนึ่งในสี่กรณีมีบุตร

ผู้มีสิทธิ	ส่วนที่ได้รับ (الفرض)	ส่วนกำหนด (أصل المسألة)	ทรัพย์สินทั้งหมด 40,000 บาท 40,000 /4=10,000
สามี	1/4	1	10,000
ลูกชาย	อาชอบะฮุ	3	30,000

ทายาทตามสิทธิในการกันสิทธิ

ขอและห์ บิน เฟาซาน (1986 : 130) กล่าวว่า เราอาจแบ่งทายาทตามสิทธิในการกัน ได้ดังนี้

1. กันระดับอื่นได้ แต่ระดับอื่นกันเขาไม่ได้ (แข็งแรง) คือ บิดา มารดา ลูกชาย ลูกสาว
2. กันระดับอื่นไม่ได้แต่ระดับอื่นกันเขาได้ (อ่อนแอ) คือ พี่น้องร่วมมารดา
3. กันระดับอื่นไม่ได้ และระดับอื่นกันเขาไม่ได้ (ปานกลาง) คือ สามี ภรรยา
4. กันระดับอื่นได้ และระดับอื่นกันเขาได้ (ทั่วไป) คือ ทุกระดับที่เหลือ

นั่นก็หมายความว่า บิดา มารดา ลูกชาย ลูกสาว สามี และภรรยา จะต้องได้รับมรดกทุกครั้งส่วนระดับที่เหลือจะถูกกันโดยผู้ที่แข็งแรงกว่าดังที่ปรากฏในปกหลัง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าบุตรลูกชาย หลานชายซึ่งเรียกว่า อัลฟรอ และพ่อ ปู่ซึ่งเรียกว่าอัลฮัลลอ จะกันสิทธิอัลหะวะซีทั้งหมด ยกเว้นสามีภรรยาและอัลฟรอที่เป็นหญิง (บุตรสาวและหลานสาวจะกันสิทธิที่น้องชายหญิงร่วมมารดาเท่านั้น

ตัวอย่าง

1. หากผู้ตายทิ้งบิดา และพี่ชาย พี่ชายจะไม่ได้มรดกเลย เพราะบิดากันไว้
2. หากผู้ตายทิ้งลูกชาย และน้องสาว น้องสาวจะไม่ได้มรดกเลย เพราะลูกชายกันไว้
3. หากผู้ตายทิ้งลูกสาว และน้องชายร่วมมารดา น้องสาวร่วมมารดาจะไม่ได้มรดกเลย เพราะมีลูกสาวกันไว้
4. หากผู้ตายทิ้งมารดา และพี่ชาย พี่ชายยังได้มรดก เพราะมารดากันพี่ชายไม่ได้
5. หากผู้ตายทิ้งลูกสาว และน้องชายร่วมบิดา น้องชายร่วมบิดายังได้มรดก เพราะลูกสาวกันไม่ได้

บุคคลที่ไม่ถูกกันสิทธิ

บรรดานักวิชาการอิสลามได้ระบุว่าบุคคลที่ไม่ถูกกันสितिแบบอิรมาน หมายถึงถูกกันสितिแบบนุกซอน
อย่างเดียว มีทั้งหมด 6 ระดับ (มุหฺสิน บิน อาลี, 1354 : 9-11; ไฟซอล บิน อับดุลอาซิซ, 2006: 34) คือ

1. สามี
2. ภรรยา
3. พ่อ
4. แม่
5. ลูกสาว
6. ลูกชาย

บุคคลที่ถูกกันสिति

บุคคลที่ถูกกันสितिมีทั้งหมด 17 ระดับซึ่งสามารถแบ่งเป็นเพศชาย 11 ระดับ และเพศหญิง 6 ระดับ
ผู้เขียนขอแนะนำสองเพศดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่ถูกกันสितिจากเพศชาย

บุคคลที่ถูกกันสितिจากเพศชายมีทั้งหมด 11 ระดับดังต่อไปนี้

1.1 ปู่ (พ่อของพ่อ/أجد) ถูกพ่อของผู้ตายกันสिति หากผู้ตายทั้งปู่และทวด (พ่อของปู่) ในกรณีเช่นนี้
ทวดถูกปู่ผู้ตายกันสिति

1.2 พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน (أخ شقيق) ถูกพ่อของผู้ตายกันสिति และลูกชาย
ของผู้ตายกันสिति และหลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) ของผู้ตายหรือชั้นหลานรุ่นต่อไป (ลูกชายของลูกชาย
ของลูกชาย) กันสिति

1.3 พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน (أخ لأب) พ่อของผู้ตายกันสिति และลูกชายของผู้ตายกัน
สिति และหลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) ของผู้ตายหรือชั้นหลานรุ่นต่อไป (ลูกชายของลูกชายของลูกชาย)
กันสिति และพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกันของผู้ตาย และพี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดา
เดียวกัน เมื่อนางรับมรดกส่วนเห ลือ ร่ว ม กั บ ผู้ อื่น (عصبة مع الغير)

1.4 พี่ชายหรือน้องชายร่วมมารดาเดียวกัน (أخ لأُم) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสिति ลูกชายและลูก
สาวของผู้ตายกันสिति หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) และหลานสาว (ลูกสาวของลูกชาย) ของผู้ตายหรือชั้น
หลานรุ่นต่อไป (ลูกชายของลูกชายของลูกชายหรือลูกสาวของลูกชายของลูกชาย) กันสिति

1.5 หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย/ابن الابن) ถูกลูกชายของผู้ตายกันสिति หรือรุ่นหลายที่ใกล้ชิด
กว่า (ลูกชายของลูกชายของลูกชาย)

1.6 ลูกชายของพี่ชายหรือลูกชายของน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน (ابن أخ شقيق) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน

1.7 ลูกชายของพี่ชายหรือลูกชายของน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน (ابن أخ لأب) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน และลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน

1.8 ลุงหรืออาชายพ่อแม่เดียวกับผู้ตาย (عم شقيق) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน

1.9 ลุงหรืออาชายพ่อเดียวกับผู้ตาย (عم لأب) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน และลุงหรืออาพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย

1.10 ลูกของลุงหรือลูกของอาชายพ่อแม่เดียวกับผู้ตาย (ابن عم شقيق) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลุงหรืออาพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย และลุงหรืออาพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย

1.11 ลูกของลุงหรือลูกของอาชายพ่อเดียวกับผู้ตาย (ابن عم لأب) ถูกพ่อและปู่ของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน และลูกชายของพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดาเดียวกัน ลุงหรืออาพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย และลุงหรืออาพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย และลูกของลุงหรือลูกของอาชายพ่อแม่เดียวกับพ่อผู้ตาย

2. บุคคลที่ถูกกันสนิทจากเพศหญิง

บุคคลที่ถูกกันสนิทจากเพศหญิงทั้งหมด 6 ระดับคือ

2.1 ย่า (แม่ของพ่อ/جدة من جهة الأب) ถูกพ่อและแม่ของผู้ตายกันสนิท

2.2 ยาย (แม่ของแม่/جدة من جهة الأم) ถูกแม่ของผู้ตายกันสนิท

2.3 หลานสาว (ลูกสาวของลูกชาย/بنت الابن) ถูกลูกชายของผู้ตายกันสนิท และลูกสาว 2 ระดับขึ้นไปของผู้ตายกันสนิทแต่มีข้อยกเว้นว่า หากผู้ตายทิ้งหลานสาวและหลานชายกินอะซอบะฮ์ร่วมกัน

2.4 พี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกัน (أخت شقيقة) ถูกพ่อของผู้ตายกันสนิท ลูกชายและหลานชาย (ลูกชายของลูกชาย)

2.5 พี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดาเดียวกัน (أخت لأب) ถูกพ่อของผู้ตายกันสนิท ลูกชาย หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเดียวกัน และพี่สาวหรือน้องสาวร่วมบิดามารดาเดียวกัน

2.6 พี่สาวหรือน้องสาวร่วมมารดาเดียวกัน (أخت لأم) ถูกพ่อของผู้ตายกันสนิท ปู่ ลูกชาย ลูกสาว หลานชาย (ลูกชายของลูกชาย) หลานสาว (ลูกสาวของลูกชาย) (วันยูสุฟ บินวัน มุสฏอฟา, 2502: 7-8; อับดุลวะฮาบ เฮาวาส, 2555 : 97-101)

บทสรุป

การกันสนิทเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการมรดกที่มีความสำคัญไม่แพ้กับการเรียนรู้ส่วนอื่นๆ ของรายวิชานี้ เพราะการแบ่งมรดกในอิสลามนั้นไม่ได้แบ่งให้แก่ทายาททุกระดับที่ตั้งโดยผู้ตายอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดไปหากแต่ลูกหลานที่ใกล้ชิดกับผู้ตายจะได้รับมากกว่าระดับอื่นๆ หรือกันสนิททายาทอื่นๆ ที่ไกลกว่าอีกด้วย อย่างไรก็ตามยังมีบรรดาทายาทที่ไม่ถูกกันสนิทแบบอิรमानตลอดกาลจากบรรดาทายาททั้งหมด 25 ระดับนั้นมีจำนวน 6 ระดับได้แก่ บุตรชาย บุตรสาว บิดา มารดา สามีและภรรยา ส่วน 4 ระดับสุดท้ายจะถูกกันสนิทแบบนุกซอนเท่านั้นถ้าผู้ตายมีบุตร ส่วนทายาทท่านอื่นๆ บางกรณีจะถูกกันสนิทแบบอิรमानและบางกรณีจะถูกกันสนิทแบบนุกซอน

คำถามท้ายบท

1. ฮาญับอิรमान (حَجَبُ إِرْمَانٍ) หมายถึงอะไร
2. ฮาญับนุกซอน (حَجَبُ نُّكُصَانٍ) หมายถึงอะไร
3. ทายาทตามสนิทในการกันสนิทนั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท อะไรบ้าง
4. บุคคลที่ไม่ถูกกันสนิททั้งหมดมีกี่ระดับ ใครบ้าง
5. ย่าถูกกันสนิทโดยใคร และยายถูกกันสนิทโดยใคร
6. จงแบ่งมรดกในกรณีต่างๆ ต่อไปนี้
  - ก. มีผู้เสียชีวิตทั้ง บุตรชายและหลานชาย
  - ข. มีผู้เสียชีวิตทั้งบุตรชาย หลานชายและหลานสาว
  - ค. มีผู้เสียชีวิตทั้ง บิดา ปู่ และมารดา
  - ง. มีผู้เสียชีวิตทั้งบุตรสาว 2 ระดับและหลานสาว
  - จ. มีผู้เสียชีวิตทั้งพี่น้องสาว 2 ระดับพี่น้องร่วมมารดาเดียวกัน